

HOLMI.

1778.

Egyszer azt tettem fel magamba, hogy valamely dologrul elmélkedni fogok; reggel, felserkenvén az ágyamba, arról írok; akkor délelőtt nézd ilyen **Holmi** jött ki belőle.

Bessenyei György.

I. Szakasz.

Minden embernek természetiben van, hogy valamely dologban, mesterségben, legyen az akár mely, magát különböztesse, s másokat, sokakat ha lehet, felülmúljon, úgy hogy ilyen érdemnek kiben-kiben kell lenni, vagy valósággal, vagy ha így nem lehet, képzelődéssel.

Lakik az emberben valamely tűz, mely ötet mindenkor felfelé húzza, ki-ki megvallja közönségesen hibáját, és meg is nevezi azt némely dolgokban, de ellenben tart számára olyan dolgot, melyre nézve hiszi magában titkosan, hogy másokat, sok ezereket feljülhalad. Mintegy természetünkhöz van ragadva az a hév vágyódás, mely szerint vagy egyben, vagy másban feljül akarunk társainkon emelkedni. Nézz széllyel e világban, s mindenféle embert ebben találsz foglalatoskodni. Az imádkozó buzgó ember szentebb akar lenni mint más. Továbbá ki gazdagsággal, ki okossággal, ki szorgalmatossággal, ki hivatallal, ki szép magaviseletivel, ki bátorsággal, ki szépséggel, ki erősséggel, ki mesterséggel, ki muzsikával kívánja magát különböztetni.

Vigyázz csak. Ezt a vágyódást nem lehet egyének mondani a természetnek vélünk született ösztönénél. E csinálja mind a bölcseket, mind a bolondokat, mind a vitézeket. Ezen ösztönt a természet minden

emberbe belé óltja; de nem ád mindennek azért nagy dolgokra való tehetséget. Innen származik osztán, hogy némely ember a bölcs elmének dicsőségét kívánván meg, reá fogja magára a nagy okosságot, ki ostobasággal szüntelen bölcselkedni kívánván, nem veszi észre, hogy örökké bolondozik s csúfoltatik. Lásd azokat, kiknek a természet különös erőt, semmiben nem láttatott adni, melyben megnyúgodhatna, a magok szereteti arra vezeti, hogy olynemű ruhákat szedjenek magokra, melyeken rendetlenségek, idétlen csudálatosságok miatt nevetned kell. Különös, haszontalan, ízetlen és együgyű szokásokat, szavok járását választanak magoknak, hogy ők azok által dicséretesen ismertessenek s különböztessenek másoktól.

Ha valamely ember egyszer sorsához képest egy dologban nagyra ment, a többivel osztán keveset gondol. Egy mély filozofus rendes ételin, italán, tisztességes lakásán, ruházatján kívül egyéb dolgokat kívánság nélkül csendesen néz. Mi ennek az oka? Az, hogy már nagy lelkében kívánsága megnyúgodott, ki emberi nemének sorsát megismervén, tudja hogy a földön valóságos boldogság csak békességben, nyugalomban, szükségének természetig való elhárításában s az egészségben van. Tapasztalni fogod azomban, hogy soha ember, semminémű érdemben, mesterségben, oly nagyra nem megyen, melynél még nagyobbra menni nem kívánna. Soha bölcslet olvasásrul, gazdagot pénz-szeretésrul le nem beszélhetsz. Minden dologban ilyen az ember.

Nézd meg őket itt Bécsben, aprólékokban. Új módi csak azon okbul jön fel közöttök, hogy valamelyik olyat akar viselni, melyet még máson nem látott; ezzel csudáltatni, nézetni, különböztetni akar. Mihelyt

a többi az ujságot meglátja, ha nagy személy: követi benne; úgy osztán új módik, szokások támadnak. Némely ifjú ember nem húzhatván magára más érdemek által a község nézését, olyan csomóba köti hátul haját, mely fejéhez hasonló bunkóvá válik, s vállain mint felfútt hólyag hömpölyög. Nem bánja ha nevetik, boldognak mondják is, csak reá nézzenek. Egy néhány ifjú asszonykát láttam, kik oly magas főkötőket tetéztek fejekre, hogyha mérték volna homlokostul felfelé, csaknem oly hosszaknak találtattak volna, mint onnan lefelé a földig voltak.

A kiknek szegény természetik nem engedi mások felett való valóságos érdemekkel felmenni, azok készek magokat félszégekké, eszetlenekké, hibásokká tenni, csakhogy ha érdemért nem is, de haszontalanságért csudáltathassanak. Vétkeznek örömezt, csak úgy vétkezhessenek, mely szerint mások abba hozzájok éppen hasonlók ne lehessenek. Ha pedig valakiben a természet mások felett nagy tehetséget engedett, látod, hogy erejét és érdemének sokaságát abban egekig kívánja emelni. Így minden emberi teremtett állatnak halálos törekedése, véres igyekezeti minekutána kegyerét megnyerte az, hogy magát mások felibe vihesse s vagy egybe, vagy másba dicsértessék, csudáltassék.

